

УДК 336.71 (777)

Аль-Хакім Амар Шлебат

Al-Hakim Amar Shlebat

СТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ТА ВИКОРИСТАННЯМ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**THE STRUCTURE OF FINANCIAL MECHANISM OF MANAGEMENT BY FORMATION AND USE OF AGRICULTURAL ENTERPRISES CAPITAL**

Обґрунтовано, що фінансовий механізм формування і функціонування капіталу сільського господарства України – це інтегральний елемент загального фінансового механізму функціонування сільського господарства. Це «механізм в механізмі», який можна розглядати як комплексну систему, котра виникає під впливом динамічних процесів, що складаються на підприємстві чи загалом у галузі під впливом зовнішнього середовища. Він є невід’ємною складовою загальної системи управління капіталом у сільському господарстві України, а вплив на досліджуваний механізм здійснюється через систему фінансових методів та інструментів.

Аргументовано, що структура фінансового механізму включає форми, методи, прийоми, інструменти та важелі управління чи регулювання, забезпечувальні підсистеми, а саме: фінансова, інформаційна та нормативно-правова підсистема, систему забезпечення. Зазначені складові забезпечують безперечність та послідовність функціонування системи та дають можливість визначити їх вплив на фінансово-економічний розвиток суб’єкта управління. Отримані результати дослідження можуть стати підґрунтям щодо наукового осмислення досліджуваного нами механізму.

Ключові слова: капітал, механізм формування та використання, управління капіталом, сільськогосподарські підприємства, структура фінансового механізму.

Обосновано, что финансовый механизм формирования и функционирования капитала сельского хозяйства Украины – это интегральный элемент общего финансового механизма функционирования сельского хозяйства. Это «механизм в механизме», который можно рассматривать как комплексную систему, которая возникает под влиянием динамических процессов, складывающихся на предприятии или вообще в отрасли под влиянием внешней среды. Он является неотъемлемой составляющей общей системы управления капиталом в сельском хозяйстве Украины, а влияние на исследуемый механизм осуществляется через систему финансовых методов и инструментов.

Аргументировано, что структура финансового механизма включает формы, методы, приемы, инструменты и рычаги управления или регулирования, обеспечивательные подсистемы, а именно: финансовая, информационная и нормативно-правовая подсистема, систему обеспечения. Указанные составляющие обеспечивают бесспорность и последовательность функционирования системы и дают возможность определить их влияние на финансово-экономическое развитие субъекта управления. Полученные результаты исследования могут стать основой для научного осмысления изучаемого нами механизма.

Ключевые слова: капитал, механизм формирования и использования, управление капиталом, сельскохозяйственные предприятия, структура финансового механизма.

It is proved that financial mechanism of formation and functioning of agriculture capital in Ukraine is an integral element of general financial mechanism of agriculture functioning. This is «the mechanism in the mechanism», which can be considered as a complex system that occurs under the influence of dynamic processes of the company or the industry in general under the influence of the environment. It is an integral part of general system of capital management in agriculture of Ukraine and the impact on the mechanism is carried out through the system of financial methods and instruments.

It is argued that the structure of financial mechanism includes forms, methods, techniques, tools and levers of management or regulation, supporting subsystems, namely: financial, informational and regulatory subsystem, supporting system. These components provide indisputability and consistency of the system functioning and make it possible to determine their effect on financial and economic development of management agent. The results of the research can become the basis for scientific understanding of the studied mechanism.

Keywords: capital, mechanism of formation and use, capital management, agricultural enterprises, structure of financial mechanism.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі сільське господарство України знаходиться в стадії формування ринкових відносин, особливо це стосується системи капіталотворення. Найважливішим чинником забезпечення високої ефективності сільськогосподарського капіталу виступає фінансовий механізм його формування та функціонування. Втім, деструктивний та непослідовний характер реформування сільського господарства спровокував ряд дестабілізуючих явищ у зазначеній галузі, а саме: спад виробництва, кризу платоспроможності національних підприємств, відсутність власних джерел та недоступність до зовнішніх джерел фінансування, зниження фінансової самостійності підприємств тощо.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблемам теорії і практики з управління капіталом аграрних підприємств приділяли увагу такі українські науковці: Н. С. Прокопенко, М. І. Виклюк, Н. П. Бакеренко, О. М. Ковалюк, Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова, О. І. Бобирь, Ф. В. Зиновьев, І. А. Ломачинська, П. А. Стецюк. Однак наразі постала необхідність застосування комплексного підходу до розгляду питання розробки ефективного механізму управління формуванням і використанням капіталу сільськогосподарських суб'єктів господарювання.

Метою статті є з'ясування сутності структури фінансового механізму управління формуванням та використанням капіталу сільськогосподарських підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. Вихідні положення та глосарій фінансового механізму базуються на усталених уявленнях «механізму» як управлінської та економічної категорії, гносеологічний аналіз якої доцільно розглядати за етапами еволюції її змісту. Термін «механізм» в наукових економічних працях набув особливого розвитку в постсоціалістичних країнах у другій половині 60-х років, під яким розуміли внутрішній устрій (будову), систему чого-небудь [1, с. 78]. У найбільш загальному вигляді та сучасному розумінні «під механізмом розуміють внутрішній устрій, систему будь-чого, а також сукупність станів і процесів, з яких складається яке-небудь явище» [2, с. 332].

Забезпечення дієвості досліджуваного механізму, тобто процесів формування, розподілу, використання капіталу сільськогосподарських підприємств, що проходять під впливом чималої кількості дестабілізуючих факторів, залежить від якості та раціональності його структурної побудови. Тому визначення ефективності його функціонування потребує комплексного аналізу розуміння змісту та складових фінансового механізму.

Варто відзначити, що структура фінансового механізму функціонування капіталу у сільському господарстві часто визначається характером економічних відносин, що реалізуються у процесі його діяльності, а також сферою застосування і рівнем формування. З цього приводу у наукових колах виокремлено різноманітні підходи щодо трактування змісту фінансового механізму, котрий, на нашу думку, може бути підґрунтям для визначення структури і виокремлення окремих елементів механізму функціонування капіталу у сільському господарстві.

Саме багатогранність підходів до розуміння зазначеного поняття дозволяє розглядати його у двох аспектах (широкому і вузькому розумінні): послідовність станів, процесів, які встановлюють яку-небудь дію, явище; систему, пристрій, що визначає порядок якого-небудь виду діяльності [2, с. 332]. Із цього приводу заслуговує уваги твердження О. Криклій та Н. Маслак, що у широкому розумінні йому властива динаміка, реальне функціонування всієї статичної єдності елементів. У вузькому розумінні – це статична єдність певних елементів, що слугують інструментом організації та регулювання економічних процесів та відносин [3, с. 55]. Отже, з одного боку, це динамічний процес, а з другого – система. Зрозуміло, що система як єдність елементів потребує раціонального формування, а процеси, що відбуваються у системі, забезпечують її функціонування.

Залежно від того, де відбувається формування фінансового механізму, його функціонування реалізовується у різноманітних сферах фінансів, а саме: фінанси суб'єктів господарювання, державні фінанси, сфера страхування, фінансово-кредитний ринок, міжнародні фінанси тощо. Притаманна відокремленість зазначених механізмів пов'язана із виконанням різних завдань, а також характерних, особливих для кожного із механізмів способів і методів накопичення та споживання фондів фінансових ресурсів [4, с. 10].

Отже, ця економічна категорія є універсальною, використовується для опису явищ в економічній, політичній, соціальній та інших сферах життєдіяльності. Тому, фінансовий механізм може розглядатись як на мікрорівні – конкретного суб'єкта господарювання, його підрозділів чи окремих опе-

рацій (наприклад кредитний механізм), так і на макрорівні (фінансовий механізм організації економіки, банківської системи, галузі економіки тощо) [5, с. 160].

Різноманіття термінології досліджуваного поняття дало можливість автору узагальнити кілька наукових підходів щодо трактування змістових характеристик та побудови фінансового механізму (табл. 1), а саме: системний, процесний, комплексний, програмно-цільовий, критеріальний, інтегрований, синергетичний та підхід теорії ігор.

Таблиця 1

Наукові підходи щодо трактування змістових характеристик та структурної побудови фінансового механізму

Підхід	Зміст наукового підходу
Системний	Фінансовий механізм базується на врахуванні кількості і якості внутрішніх і зовнішніх взаємопов'язаних систем, динаміки їх зміни в часі і просторі, виявленні і використанні інтегральних зв'язків системи, які є результатом внутрішньої взаємодії її елементів [2, с. 183].
Процесний	Фінансовий механізм – це розробка безперервних та послідовних дій фінансового менеджменту щодо реалізації його базових функцій, орієнтованих на досягнення поставлених цілей підприємства, на основі використання принципів, функцій і методів у межах своїх фінансових ресурсів [2, с. 183].
Комплексний	Фінансовий механізм формується при використанні одночасно кількох підходів, що забезпечують єдиний управляючий цикл для всіх рівнів функціонування фінансового механізму (макро- та мікрорівня) [2, с. 184].
Програмно-цільовий	Фінансовий механізм – це формування впливу управління через розробку і реалізацію цільових програм розвитку підприємств для досягнення оперативних, тактичних і стратегічних цілей його функціонування [2, с. 184].
Синергетичний	Фінансовий механізм – це система, а її складові повинні підпорядковуватись єдиним принципам, незалежно від природи підсистем. Пізнання цих принципів дозволяє по-новому підійти і до проблеми раціонального управління розвитком цієї системи шляхом посилення ступеня узгодженості впливу та власних тенденцій системи. Тобто синергетика виходить із того, що складним системам (таким як фінансова) недоцільно «нав'язувати» шляхи розвитку, радше слід зрозуміти, як сприяти тенденціям їх розвитку, яким чином виводити на притаманні їм шляхи [1, с. 44].
Інтегрований	Включає всі вищеперелічені підходи з метою формування і ефективного функціонування фінансового механізму, що дозволяє синтезувати ці підходи в єдину модель [2, с. 185].
Критеріальний	Розробка системи власних оцінних критеріїв для підприємства, його окремих організацій учасників і їх особливих структурних підрозділів з метою оцінювання і стимулювання діяльності, а також системи спільних критеріїв для функціонування фінансового механізму [2, с. 185].
Теорії ігор	Фінансовий механізм слід розглядати як систему взаємовідносин самостійних суб'єктів у процесі їх взаємодії для досягнення мети, що діють на принципах відкритості та прозорості, визначеності, адекватності, використання раціональних стимулів і стратегічної спрямованості. Це здатне забезпечити органічне включення фінансового механізму до інституційної системи фінансової політики [1, с. 45].

Джерело: узагальнено автором на основі проведених досліджень [1, с. 44–45; 2, с. 183–185].

Суть обґрунтування фінансового механізму через системний підхід полягає в дослідженні механізму як цілісної множини елементів та підсистем в сукупності відношень і зв'язків між ними. Цей підхід набув найбільшого поширення, адже найбільш вдало розкриває структуру будь-якого механізму та взаємозв'язки у ній.

Отже, фінансовий механізм формування і функціонування капіталу сільського господарства України – це інтегральний елемент загального фінансового механізму функціонування сільського господарства. Це «механізм в механізмі», який можна розглядати як комплексну систему, котра виникає під впливом динамічних процесів, що складаються на підприємстві, чи загалом у галузі під впливом зовнішнього середовища. Він є невід'ємною складовою загальної системи управління капіталом у сільському господарстві України, а вплив на досліджуваний механізм здійснюється через систему фінансових методів та інструментів.

Структурна характеристика є ключовим елементом фінансового механізму формування і функціонування капіталу у сільському господарстві, а тому потребує наукового підходу як до його формування, так і до оцінювання його функціонування. Це вимагає методологічно правильного формулювання і уточнення природи та змісту складових зазначеного механізму. Такий підхід дозволить не лише узагальнити його структурну побудову та визначити взаємозв'язок між складовими елементами, але й сформулювати раціональну методику оцінювання та визначити вплив складових і механізму зокрема на діяльність сільського господарства в Україні.

Незважаючи на широкий спектр здійснених досліджень у сфері формування та функціонування капіталу у сільському господарстві України, серед науковців досі відсутнє єдине узагальнення структури фінансового механізму формування і функціонування капіталу у сільському господарстві, тоді як дуже широко описано складові самого фінансового механізму (табл. 2).

Таблиця 2

Погляди на визначення структури фінансового механізму

Складові механізму	Джерело										
	[3]	[7]	[10]	[16]	[17]	[18]	[19]	[20]	[21]	[22]	[23]
Фінансові інструменти	+			+		+	+	+	+		
Фінансові методи	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
Фінансові форми	+					+	+				
Фінансові важелі	+	+	+		+	+		+	+		
Фінансове забезпечення	+								+	+	+
Інформаційне забезпечення	+	+	+		+	+					
Нормативно-правове забезпечення	+	+	+		+	+					
Фінансова політика		+									
Фінансові індикатори							+				
Фінансове регулювання									+	+	+
Організаційна структура						+					

Джерело: узагальнено автором на підставі проведених досліджень.

Так, переважна більшість авторів наукових досліджень акцентують увагу на тому, що структура фінансового механізму включає форми, методи, прийоми, інструменти та важелі управління чи регулювання, забезпечувальні підсистеми, а саме: фінансова, інформаційна та нормативно-правова підсистема, система забезпечення. Зазначені складові забезпечують безперечність та послідовність функціонування системи та дають можливість визначити їх вплив на фінансово-економічний розвиток суб'єкта управління. Отримані результати дослідження можуть стати підґрунтям щодо наукового осмислення досліджуваного нами механізму.

Очевидно, що органічна сукупність складових механізму визначається його структурою і обумовлює місце та роль у функціонуванні відтворювальних фінансово-економічних процесів сільського

господарства. Насамперед, існує реальна необхідність визначення таких складових фінансового механізму формування та функціонування капіталу, котрі б забезпечили ефективність механізмів фінансового забезпечення та формування капіталу у сільському господарстві.

Дієвість фінансового механізму формування та функціонування капіталу можна забезпечити через раціональну побудову його структури. Попередні дослідження засвідчили відсутність ефективних рішень щодо функціонування досліджуваного механізму, а постійна стагнація національного сільського господарства, збитковість суб'єктів господарювання галузі – його реальну відсутність. Це вимагає систематизації конкретних напрямків дослідження та оцінювання в рамках концептуальної схеми ефективності механізму з теоретичної, методичної та практичної точки зору (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальна схема оцінювання ефективності фінансового механізму формування та функціонування капіталу у сільському господарстві України

Джерело: сформовано автором.

Для належного оцінювання ефективності фінансового механізму формування та функціонування капіталу у сільському господарстві необхідно визначити основні принципи, положення, критерії та індикатори, за допомогою яких оцінюються результати його функціонування.

На думку автора, ефективність фінансового механізму формування та функціонування капіталу у сільському господарстві України необхідно розглядати у двох аспектах: якісному і кількісному. Це можна забезпечити шляхом побудови його раціональної структури. Формування теоретичної бази побудови досліджуваного механізму потрібно розглядати як з позиції формування, так і позиції функціонування. Лише за допомогою такого підходу можна досягти поставленої мети – якісного та ефективного функціонування досліджуваного механізму.

Останнім часом особливої популярності серед учених набув метод дослідження та визначення складових фінансового механізму на основі структурно-відтворювального підходу (В. Ф. Столяров, О. В. Шинкарьок [1]; С. В. Кукарцева [7]). Сутність цього підходу полягає у частковій зміні структури

механізму із акцентуванням уваги на ефективні методи фінансування та залучення капіталу сільськогосподарства та формуванням дієвих підсистем (як складових фінансового механізму формування та функціонування капіталу) задля його прискореного та безперервного розвитку.

Зміст та необхідність застосування визначеного вище підходу полягає у такому: по-перше, розвиток сільського господарства розглядається як динамічна характеристика, а процеси, пов'язані із формуванням і функціонуванням його капіталу, об'єднуються в межах відповідного простору (регіон, держава) в єдину органічно цілісну фінансову підсистему галузі; по-друге, відтворювальні процеси капіталу сільського господарства можна розглядати як на макрорівні (держава), мезорівні (регіон), так і на мікрорівні – на рівні індивідуального суб'єкта господарювання (сільськогосподарських підприємств, фінансових установ та фондів); по-третє, ознаками ефективності формування і функціонування капіталу є процеси його розподілу та перерозподілу, споживання та використання у межах визначеної системи; по-четверте, за допомогою зазначеного підходу можна подати характеристику соціально-економічних процесів різних масштабів щодо формування та функціонування капіталу сільського господарства України.

Структурно-відтворювальний підхід орієнтований на постійну дію механізму, що сприяє безперервному процесу оновлення та забезпечення фінансовими ресурсами сільського господарства на основі раціонального формування та функціонування капіталу для задоволення його виробничо-господарських потреб. Безперервність відтворювальних процесів капіталотворення у сільському господарстві можлива за умови злагодженої взаємодії усіх складових механізму. Цей підхід забезпечує відображення процесів у реальних фінансових відносинах сільськогосподарських суб'єктів господарювання та інших суб'єктів фінансового ринку, державних органів законодавчої та виконавчої влади з приводу розподілу та перерозподілу, формування та функціонування їх капіталу.

Важливим елементом, що забезпечує дієвість досліджуваного механізму, на думку автора, є формування умов його використання:

- *по-перше*, механізм має здатність до відтворення, адже основний об'єкт – капітал, – є динамічним, функціонує у часі та просторі, а в процесі переходу із однієї сфери в іншу може змінювати як форму, так і властивості. Капітал як фінансовий потік може виникати поза межами фінансового формування та функціонування капіталу у сільському господарстві та під час руху проникати у нього;

- *по-друге*, потрібно сформувати єдиний методологічний базис щодо окреслення показників оцінювання ефективності механізму та їх відношення до об'єкта механізму – капіталу сільського господарства та його руху, що виникає внаслідок його перерозподілу та різносторонніх відносин між суб'єктами фінансової системи;

- *по-третє*, усі складові механізму є відносно незалежними, втім, поєднаними між собою тісними зв'язками, які визначають особливості побудови механізму і процесів формування та використання капіталу;

- *по-четверте*, тіснота взаємозв'язків між об'єктом та елементами досліджуваного механізму забезпечується через їх функціонування та створення умов для побудови єдиної інтегрованої системи. Сам механізм характеризується сукупністю базових параметрів (властивості об'єкта механізму та властивості механізму як інтегрованої системи).

Капітал, що функціонує у сільському господарстві та забезпечує його постійне відтворення, має такі базові властивості: вразливість, мобільність і рідкісність.

Перша властивість – вразливість – полягає у тому, що фінансові ресурси, котрі вкладені у діяльність сільського господарства, легше втратити (частково чи повністю), ніж ті, що вкладені у розвинутіші і продуктивніші галузі національної економіки. Друга властивість – мобільність, – зважаючи на вразливість, капітал здатний дуже швидко реагувати на щонайменшу небезпеку і відповідно переходити з однієї сфери в іншу. Третя властивість проявляється завжди і всюди, незалежно від прибутковості капіталу, оскільки капітал як ресурс завжди є цінним і має попит.

Забезпечення умов дієвості фінансового механізму формування та використання капіталу у сільському господарстві передбачає визначення базових положень та властивостей. Грунтовні дослідження дозволили автору визначити ключові властивості досліджуваного механізму (табл. 3).

Таблиця 3

Необхідні властивості ефективності фінансового механізму формування та функціонування капіталу у сільському господарстві

Властивість	Характеристика
Неоднорідність	Механізм складається з кількох систем абсолютно різнорідних елементів (система формування, функціонування та організаційна), які водночас складаються із різноманітних елементів та поєднані між собою тісними взаємозв'язками.
Емерджентність	Властивості окремих структурних елементів механізму не завжди можуть самостійно виконувати загальні функції механізму, тому загальні функції не повинні дублювати функції його складових. Це обумовлено всепроникненістю капіталу із зовнішнього середовища в сільське господарство, різнорідністю елементів механізму та специфічністю їх функцій.
Ієрархічність	У механізмі виділяються часові горизонти управління процесами формування та функціонування капіталу: стратегічний, тактичний, оперативний. Функціональні суб'єкти механізму поділяються за ієрархічними рівнями з наданням відповідної ієрархії повноважень щодо управління процесами формування та функціонування капіталу у сільському господарстві (держава – регулює процеси та сприяє припливу капіталу; фінансові посередники – забезпечують галузь капіталом та стежать за його ефективним використанням суб'єктами підприємницької діяльності, своєчасністю та повнотою повернення; суб'єкти сільського господарства – формують та залучають, використовують капітал задля власних економічних вигод).
Багатофункціональність	Механізм здатний реалізовувати комплекс загальних управлінських функцій (планування, організація, контроль, мотивація, регулювання), як і його структурні елементи, яким властиві відповідні набори функцій.
Гнучкість	Гнучкість механізму є обов'язковою умовою успішного його функціонування, адже він здатний коригувати цілі функціонування при зміні умов функціонування та стану його підсистем. Механізм передбачає постійний моніторинг та коригування цільових настанов у процесі досягнення певних результатів діяльності як механізму в цілому, так і його підсистем та елементів.
Адаптивність	Механізм повинен бути адаптивним, здатним до самонавчання та самоорганізації, що проявляється у постійному пошуку найбільш раціональних управлінських рішень на основі даних про результати функціонування та характеристик зовнішнього середовища.
Надійність	Нормально функціонуючий механізм здатний реалізовувати поставлені перед ним цілі шляхом повноцінного функціонування всіх елементів та підсистем протягом певного періоду часу в межах відповідного горизонту управління з відповідними показниками якості та забезпеченням відповідних базових параметрів фінансових ресурсів сільського господарства і потенціалу їх надходження в майбутньому.
Стійкість	Нормально функціонуючому механізму властивий функціональний стан гомеостазу (системного та часткового), при якому в умовах зміни внутрішнього та зовнішнього середовища системи забезпечується її утримання в життєво важливих межах, тобто базові параметри вхідного та вихідного капіталу забезпечують сталий розвиток або утримання позицій сільського господарства на відповідному рівні.

Продовження табл. 3

Властивість	Характеристика
Вразливість	Механізм здатний отримувати пошкодження при впливі внутрішніх (втрата внутрішніх зв'язків між окремими елементами, невиконання певних функцій окремими елементами, диспропорції у розподілі відповідальності, повноважень та рівні вмотивованості, вплив інших внутрішніх систем у механізмі) та зовнішніх факторів. При цьому рівень пошкоджень, отриманих механізмом, на пряму відбивається на базових параметрах ефективності його функціонування.
Життєздатність	Механізм повинен бути здатним продовжувати відтворюватись задля його постійного функціонування при відмові або пошкодженні окремих елементів, втраті зв'язків між ними. В механізмі передбачене постійне коригування вхідних параметрів, зв'язків, процесів та процедур функціонування залежно від працездатності окремих елементів механізму.

Джерело: адаптовано автором до предмета дослідження [8].

Висновки. Обґрунтовано, що фінансовий механізм формування і функціонування капіталу сільського господарства України – це інтегральний елемент загального фінансового механізму функціонування сільського господарства. Це «механізм у механізмі», який можна розглядати як комплексну систему, котра виникає під впливом динамічних процесів, що складаються на підприємстві, чи загалом у галузі під впливом зовнішнього середовища. Він є невід'ємною складовою загальної системи управління капіталом у сільському господарстві України, а вплив на досліджуваний механізм здійснюється через систему фінансових методів та інструментів.

Аргументовано, що структура фінансового механізму включає форми, методи, прийоми, інструменти та важелі управління чи регулювання, забезпечувальні підсистеми, а саме: фінансова, інформаційна та нормативно-правова підсистема, систему забезпечення. Зазначені складові забезпечують безперечність та послідовність функціонування системи та дають можливість визначити їх вплив на фінансово-економічний розвиток суб'єкта управління. Отримані результати дослідження можуть стати підґрунтям щодо наукового осмислення досліджуваного нами механізму.

Список використаної літератури

1. Столяров В. Ф. Основи формування фінансового механізму державного регулювання регіонального розвитку [Електронний ресурс] / В. Ф. Столяров, О. В. Шинкарук. – Режим доступу : <http://zbirnik.bukuniver.edu.ua>
2. Путятін Ю. О. Фінансові механізми стратегічного управління розвитком підприємства : [монографія] / Путятін Ю. О., Пушкар О. І., Тридід О. М. – Х. : Основа, 1999. – 488 с.
3. Криклій О. А. Визначення сутності та структури фінансового механізму управління філіями банку / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак // Вісник УАБС. – 2007. – № 1. – С. 53–58.
4. Прокопенко Н. С. Фінансово-економічний механізм управління діяльністю готельних підприємств : [монографія] / Прокопенко Н. С., Виклюк М. І., Бакеренко Н. П. – Львів : Ліга-прес, 2013. – 194 с.
5. Серпенінова Ю. С. Побудова фінансового механізму управління ліквідністю банку / Ю. С. Серпенінова // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 159–166.
6. Рибак С. О. Таксономія дефініцій фінансової сфери / С. О. Рибак, Л. Л. Лазебник // Економічна теорія. – 2007. – № 2. – С. 34–45.
7. Кукарцева С. В. Механізм забезпечення комплексності регіонального розвитку промисловості : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. ек. наук : спец. 08.07.01 / С. В. Кукарцева. – К., 2007. – 21 с.
8. Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій : [монографія] / І. Й. Яремко. – Львів : Каменяр, 2009. – 176 с.

References

1. Stolyarov, V. F. and Shynkaryuk, O. V. Fundamentals of the formation of financial mechanism of state regulation of regional development [Internet]. Available from: <http://zbirnik.bukuniver.edu.ua>

2. Putyatin, Yu. O., Pushkar, O. I. and Trydid, O. M. (1999) Financial mechanisms of strategic management by enterprise development. Kharkiv: Osнова, 488 p.
3. Krykliy, O. A. and Maslak, N. H. (2007) The determination of the nature and structure of financial mechanism of bank branches management. Visnyk UABS, (1), pp. 53–58.
4. Prokopenko, N. S., Vyklyuk, M. I. and Bakerenko N. P. (2013) Financial and economic mechanism of management by hotel enterprises activities. L'viv: Liha-pres, 194 p.
5. Serpeninova, Yu. S. (2009) The construction of financial mechanism of management by bank liquidity. Aktual'ni problemy ekonomiky, (2), pp. 159–166.
6. Rybak, S. O. and Lazebnyk, L. L. (2007) The taxonomy of financial sphere definitions. Ekonomichna teoriya, (2), pp. 34–45.
7. Kukartseva, S. V. (2007) The mechanism for providing a complexity of industry regional development: thesis for PhD in Economy: specialty 08.07.01. K., 21 p.
8. Yaremko, I. Y. (2009) Enterprise capital management: economic and financial tools. L'viv: Kamenyar, 176 p.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2014.

Рецензенти: Н. С. Прокопенко, д.е.н., професор, зав. кафедри фінансів та банківської справи ПВНЗ «Європейський університет»; О. В. Коломицева, д.е.н., професор, зав. кафедри економічної кібернетики та маркетингу ЧДТУ.